

‘નિયમસાર’. ગાથા-૧૦૦.

‘સર્વત્ર આત્મા ઉપાદેય (–ગ્રહણ કરવાયોગ્ય) છે એમ કહ્યું છે.’ પહેલું છે ને? ‘અહીં (–આ ગાથામાં), સર્વત્ર આત્મા ઉપાદેય (–ગ્રહણ કરવાયોગ્ય) છે એમ કહ્યું છે.’ હવે પહેલું જ્ઞાનમાં લે છે. ‘આત્મા ખરેખર અનાદિ-અનંત,...’ વસ્તુ છે. સત્ છે... સત્ છે... સત્તા છે. એને આદિ-અંત શું હોય? અનાદિ-અનંત છે, ‘અમૂર્ત,...’ છે. રંગ, ગંધ, સ્પર્શ વિનાની ચીજ છે. ‘અતીન્દ્રિયસ્વભાવવાળો,...’ આત્મા છે. અતીન્દ્રિયસ્વભાવવાળો. ઇન્દ્રિયથી ગ્રાહ્ય થાય એવો એ નથી. આહાહા...! સમ્યગ્દર્શનમાં પણ ઇન્દ્રિયથી ગ્રાહ્ય થાય એવો એ નથી.

‘શુદ્ધ, સહજસૌખ્યાત્મક છે.’ શુદ્ધ સ્વભાવિક સુખસ્વરૂપ છે. આનંદસ્વરૂપ છે. સ્વભાવિક એનો સ્વભાવ જ આનંદસ્વરૂપ છે. અતીન્દ્રિયઆનંદ, સ્વભાવિક અતીન્દ્રિય આનંદ શુદ્ધ એવો જેનો સ્વભાવ છે. આ આત્માની વ્યાખ્યા છે. એવો જ ‘સહજ શુદ્ધ જ્ઞાનચેતનારૂપે પરિણમેલો...’ એવો જે ભગવાન આત્મા. સ્વભાવિક શુદ્ધ જ્ઞાનચેતના. દયા, દાન એ કર્મચેતના છે અને હરખ-શોક એ કર્મફળચેતના છે. એ વસ્તુ આત્મામાં નથી. અહીંયાં તો ‘જ્ઞાનચેતનારૂપે પરિણમેલો...’ અનંતજ્ઞાનસ્વરૂપ પ્રભુ છે. એમાં દષ્ટિ આપતા ‘જ્ઞાનચેતનારૂપે પરિણમેલો જે હું...’ જ્ઞાનની પર્યાયરૂપે, અવસ્થારૂપે, સમ્યગ્જ્ઞાનની દશારૂપે થયેલો એ ‘હું તેના (અર્થાત્ મારા) સમ્યગ્જ્ઞાનમાં ખરેખર તે (આત્મા) છે;...’ આત્મામાં એ સમ્યગ્જ્ઞાન છે. એ સમ્યગ્જ્ઞાનમાં આત્મા છે. એ સમ્યગ્જ્ઞાન કોઈ શાસ્ત્રથી કે પરથી પ્રગટે છે, એમ નથી. આહાહા...!

આવું જે સમ્યગ્જ્ઞાન એમાં આત્મા છે. એટલે કે આત્માના આશ્રયે સમ્યગ્જ્ઞાન થયું છે. એ સમ્યગ્જ્ઞાનની સમીપમાં પ્રભુ વિસ્તરે છે. સમ્યગ્જ્ઞાન એને કહીએ કે મોક્ષના માર્ગનો

અવયવ છે. દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર ત્રણ અવયવી, એનો એક અવયવ સમ્યગ્જ્ઞાન, તે જ જ્ઞાન સમ્યક્ એને કહીએ, કે જે જ્ઞાનમાં આત્મા સમીપમાં વર્તે છે. આહાહા...! રાગ અને પુણ્ય-પાપના વિકલ્પથી દૂર વર્તે છે. એ જ્ઞાન આત્માની સમીપમાં વર્તે છે. આવી વાત છે. એ મારા જ્ઞાનમાં 'પરિણમેલો જે હું...' પર્યાયમાં પરિણમેલો છે. એવું સમ્યગ્જ્ઞાન, તેમાં 'ખરેખર તે (આત્મા) છે;...' આહાહા...! એ આત્માના અવલંબે સમ્યગ્જ્ઞાન થયું છે. તેથી સમ્યગ્જ્ઞાનમાં આત્મા સમીપમાં છે. સમ્યગ્જ્ઞાનમાં રાગની મંદતા અને નિમિત્તોની સમીપતા છે માટે સમ્યગ્જ્ઞાન થાય છે એમ નથી. આહાહા...! આવી વાત છે.

ધર્મનું પહેલું સોપાન સમ્યગ્જ્ઞાન. અહીં જ્ઞાનથી લીધું છે. સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર મોક્ષનું કારણ છે. એમાં પહેલું સમ્યગ્જ્ઞાન લીધું છે. એ જ્ઞાને પરિણમેલો... વસ્તુ તો જ્ઞાનસ્વરૂપ અનાદિ-અનંત અમૂર્ત છે. પણ તેના લક્ષમાં વર્તમાનમાં જ્ઞાનરૂપે પરિણમેલો, સમ્યગ્જ્ઞાનરૂપી દશા થયેલી, તે સમ્યગ્જ્ઞાનદશામાં આત્મા સમીપ વર્તે છે. આત્મા જ તેનો આશ્રય છે. સમ્યગ્જ્ઞાનમાં આત્માનો જ આશ્રય છે. સમ્યગ્જ્ઞાનમાં બીજા કોઈનો આશ્રય છે નહિ. આહાહા...! આવું સમ્યગ્જ્ઞાન છે. મોટું એમ કહે સંસ્કૃત, વ્યાકરણ, અગ્યારઅંગના શાસ્ત્રજ્ઞાનના ભણતર એ સમ્યગ્જ્ઞાન નથી. સમ્યગ્જ્ઞાનમાં તો જ્યાં આત્મા સમીપમાં વર્તે છે. જેના ધ્યેયમાં આત્મા છે. સમ્યગ્જ્ઞાનના ધ્યેયમાં, આશ્રયમાં, અવલંબનમાં આત્મા છે. તેથી તેને સમ્યગ્જ્ઞાન કહીએ. એ સમ્યગ્જ્ઞાનની સમીપમાં પ્રભુ આત્મા છે. આહાહા...! અને એ સમીપમાં પ્રભુ છે અને દયા, દાન, પુણ્ય, પાપના વિકલ્પો, એનાથી સમ્યગ્જ્ઞાન દૂર દૂર છે. આહાહા...! આવી વાતું. આખો દિ' સવારમાં પણ એ અને સાંજે પણ એ. એય 'કનુભાઈ'! આહાહા...! બાપુ! માર્ગ તો આ છે, ભાઈ! અનંતકાળ થયા, પ્રભુ! ચોરાશીના અવતારમાંથી નજર કરી નથી. તે નજર કરી નથી, ભાઈ! ભૂલી ગયો. આહાહા...! માતાના પેટમાંથી જ્યારે જન્મ્યો. જન્મીને છ-બાર મહિના કાઢ્યા, એ વખતની યાદી છે તને? આહાહા...! આ ભવની છતી થયેલી અવસ્થા. માતાએ કઈ રીતે એને... આહાહા...! ધવરાવ્યો કેવી રીતે? બે પગ આમ લાંબા કરીને એમાં બેસાડી નીચે દીશા કરાવી. લાંબા બે પગ કરીને પછી છોકરાને બેસાડે છે ને? યાદ છે?

અહીં કહે છે, કે આ ભવમાં પણ વીતેલી યાદ નથી તેથી નથી કેમ કહેવાય? પ્રભુ! આ ભવમાં થયેલી વાત વીતી ગઈ તેને નથી એમ કેમ કહેવાય? એવી રીતે અનંતભવમાં વીતી ગઈ, બાપા! આહાહા...! અનંત-અનંત ભવના એક-એક ક્ષણમાં અનંતા દુઃખોના ભવ વેઠ્યા છે. એ ભૂલી ગયો એટલે નથી એમ કેમ કહેવાય? એને યાદ કરતો નથી. એથી નથી કેમ કહેવાય? યાદ કરે તો છે અને નહિંતર નથી. આહાહા...! અહીં તો હું તો આત્મા અનાદિ-અનંત ભગવાન ખરેખર છું. એ મારું જે સમ્યગ્જ્ઞાન છે એમાં એ આત્મા જ વર્તે છે. એ આત્માને અવલંબે મને સમ્યગ્જ્ઞાન થયું છે. આહાહા...! કોઈ દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રને અવલંબે

પણ નહિ. આહાહા...! આકરું કામ છે. ધર્મ અપૂર્વ છે ને? પૂર્વે કદી કર્યો નથી. એથી વસ્તુ અપૂર્વ જ છે. એ મારા જ્ઞાનમાં પરિણમેલાને ખરેખર આત્મા જ છે. આહાહા...! એક વાત.

હવે સમ્યગ્દર્શન. બીજું સમ્યગ્દર્શન. એમાં બીજી ભાષા લેશે. ‘પૂજિત પરમ પંચમગતિની પ્રાપ્તિ...’ આહાહા...! સિદ્ધગતિ એ પૂજિત પરમગતિ છે. પૂજિત પરમ પંચમગતિ છે. આ ચાર ગતિ નારકી, તિર્યચ, મનુષ્ય, દેવ એ તો રખડવાની ગતિ છે. આ તો પૂજિત પરમ પંચમગતિ... આહાહા...! પૂજવા લાયક ‘પરમ પંચમગતિની પ્રાપ્તિના હેતુભૂત...’ જોયું? સમ્યગ્દર્શનમાં આ નાખ્યું. આહાહા...! ‘પંચમગતિની પ્રાપ્તિના હેતુભૂત પંચમભાવની ભાવનારૂપે પરિણમેલો...’ આહાહા...! ઓલામાં ‘સહજ શુદ્ધ જ્ઞાનચેતનારૂપે પરિણમેલો...’ એમ હતું. સહજશુદ્ધજ્ઞાન. આમાં તો ‘પંચમભાવની ભાવનારૂપે પરિણમેલો...’ જ્ઞાયકભાવ જે ત્રિકાળ, પંચમભાવ જે ઉદય, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક ચાર પર્યાય છે એનાથી તે જુદી ચીજ છે. દ્રવ્યમાં એ ચારભાવ નથી. ક્ષાયિકભાવ પણ દ્રવ્યમાં નથી. તો ઉદય, રાગ-દ્વેષના ભાવ તો શેમાં અંદર હોય? પંચમભાવ એવો જે ભગવાન ત્રિકાળી.

‘પંચમભાવની ભાવનારૂપે...’ પણ વાત શું કીધી? કે ‘પરમ પંચમગતિની પ્રાપ્તિના હેતુભૂત...’ પર્યાય લીધી. પંચમગતિની પ્રાપ્તિનું કારણ પંચમભાવની ભાવના. પંચમભાવ, પંચમભાવ પરિણમેલો... પરિણમેલો... ત્રિકાળી પંચમભાવરૂપે પરિણમેલો. ભાવનારૂપે એટલે વિકલ્પ અને કલ્પનારૂપે રહેલો એમ નહિ. પંચમભાવની ભાવના એટલે એકાગ્રરૂપે પરિણમેલો. ભાવનાનો અર્થ આ છે. ‘જયસેનાચાર્ય’ની ટીકામાં શ્રાવકનો અધિકાર છે. સમકિતી શ્રાવક છે એ જ્યારે સામાયિકમાં બેસે છે, ત્યારે કોઈ વખતે એને શુદ્ધ ઉપયોગ પણ આવી જાય છે. શુદ્ધ ઉપયોગની ભાવના આવી જાય એવો પાઠ છે. એટલે એને ભાવનાનો અર્થ એવો કરે, કે એ તો એનો ભાવ આવે કે વિકલ્પ આવો હોય તો ઠીક. એવો એ ભાવનાનો અર્થ કરે છે. એમ નથી.

પંચમગુણસ્થાનવાળો સાચો શ્રાવક સામાયિકમાં બેસે ત્યારે કોઈવખતે એને શુદ્ધોપયોગ થઈ જાય છે. પુણ્ય-પાપના શુદ્ધ વિકલ્પ છૂટીને શુદ્ધોપયોગ થઈ જાય છે. એને પંચમભાવની ભાવના કહેવાય છે. સમજાય છે કાંઈ? આહાહા...! આનું નામ સામાયિક. અહીં તો સામાયિકના નામેય ખબર પણ ન મળે. ‘પંચમભાવની ભાવના...’ ત્રિકાળી ભગવાન જ્ઞાયક જે અસ્તિ તત્ત્વ છે, અસ્તિ છે તે પૂર્ણ છે. પૂર્ણ છે તે પૂર્ણ પવિત્ર છે. પવિત્રતાની એકાગ્રતારૂપે પરિણમેલો ‘જે હું તેના સહજ સમ્યગ્દર્શનવિષયે...’ તેના સહજ સમ્યગ્દર્શન. ‘(અર્થાત્ મારા સહજ સમ્યગ્દર્શનમાં)...’ તે પંચમભાવની ભાવના, તે પંચમભાવનો વિષય એવી ભાવના એ પર્યાય સમ્યગ્દર્શનની એ ‘સહજ સમ્યગ્દર્શનવિષયે...’ એવી જે પર્યાય સહજ સમ્યગ્દર્શને પરિણમેલો, એનો વિષય. ‘(અર્થાત્ મારા સહજ સમ્યગ્દર્શનમાં) તે (આત્મા) છે;...’ સમ્યગ્દર્શન પરિણમેલામાં વિષયમાં, ધ્યેયમાં આત્મા છે. આહાહા...!

સમ્યગ્દર્શનના ધ્યેયમાં... સમ્યગ્દર્શન પણ નથી. એ પર્યાય છે. અહીંયાં એમ કહ્યું છે, કે ‘પંચમભાવની ભાવનારૂપે પરિણમેલો...’ એ પર્યાય છે. ‘જે હું તેના સહજ સમ્યગ્દર્શનવિષયે...’ તેના ત્રિકાળી વસ્તુના સ્વભાવિક સમ્યગ્દર્શનના વિષયમાં ‘(અર્થાત્ મારા સહજ સમ્યગ્દર્શનમાં) તે (આત્મા) છે;...’ સમ્યગ્દર્શનની પર્યાય આત્મા તરફ વળે છે. આહાહા...! દેવ-ગુરુ-ધર્મની શ્રદ્ધા એ સમકિત અને નવતત્ત્વની ભેદવાળી શ્રદ્ધા એ સમકિત એ નહિ. સમ્યગ્દર્શનના વિષયમાં તો પંચમભાવ વર્તે છે. એ સમ્યગ્દર્શન પંચમભાવની પરિણતિ છે, પંચમભાવની પર્યાય છે. પંચમભાવ છે એ દ્રવ્ય છે. પંચમભાવ એ ત્રિકાળી દ્રવ્યવસ્તુ છે, એની ભાવના-એકાગ્રતા એ પર્યાય છે. એ પર્યાયનો વિષય છે તે પંચમભાવ છે. આહાહા...! આવું આકરું કામ છે. જન્મમરણરહિત થવાનો માર્ગ આવો છે. ચોરાશીના અવતાર કર્યા, એને મૂકવાનો પંથ આ છે. બહારથી જાણે આ કર્યું... આ કર્યું... આ કર્યું... માટે એમાંથી આવી જશે, એના નિષેધ માટે આત્મા-આત્મા. મારા જ્ઞાનમાં આત્મા, મારા સમ્યગ્દર્શનના વિષયમાં આત્મા... આહાહા...! દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર પણ મારા સમ્યગ્દર્શનના વિષયમાં નથી. આહાહા...! છે કે નહિ? આકરું લાગે કે બીજું લાગે. શું થાય? માર્ગ પ્રભુ પરમાત્મા જિનેશ્વરદેવ ત્રિલોકનાથ એની વસ્તુસ્થિતિ તો આ છે. એમના કથનો અને એમના કહેલા શાસ્ત્રો એ પ્રભુના શ્રીમુખે નીકળેલા, એ શ્રીમુખે નીકળેલી ધ્વનિ એમ એ કહે છે, કે પ્રભુ! આહાહા...!

‘પંચમગતિની પ્રાપ્તિના હેતુભૂત પંચમભાવની ભાવનારૂપે પરિણમેલો...’ આહાહા...! કેટલા શબ્દ આવ્યા? ‘પૂજિત પરમ પંચમગતિ...’ એ બધા ‘પ-પ’ આવ્યા. એની પ્રાપ્તિ, એનો હેતુ પંચમભાવ, એની ‘ભાવનારૂપે પરિણમેલો જે હું તેના સહજ સમ્યગ્દર્શનવિષયે (અર્થાત્ મારા સહજ સમ્યગ્દર્શનમાં) તે (આત્મા) છે;...’ આહાહા...! નવતત્ત્વની શ્રદ્ધા કહે છે ને? એ નવમાં એક આવી ગયું. એકની યથાર્થતા થઈ એમાં આઠ નથી એવું જ્ઞાન એમાં આવી જાય છે. આહાહા...! એક વસ્તુ પૂર્ણાનંદના નાથને દષ્ટિમાં લેતા, એની પર્યાયો એમાં નથી એવું જ્ઞાન આવતા એ જ્ઞાનમાં નવતત્ત્વની શ્રદ્ધા આવી ગઈ. આહાહા...! આવી વાતું છે. સાધારણ માણસને તો આ નવું કાઢ્યું હશે? આવું કેમ? કહે છે. કેટલાક એમ કહે છે એય...! ‘કાંતિભાઈ’! ‘સોનગઢ’વાળાએ નવું કાઢ્યું. આપણો ચાલતો પંથ છે એ ક્રિયાકાંડનો જે છે એ બરાબર છે અને આ નવું કાઢ્યું. ભગવાન! એમ રહેવા દે, પ્રભુ! નવો પંથ નથી, પ્રભુ! એ પંથ અનાદિનો પરમાત્મા જિનેશ્વરદેવનો આ પંથ છે. આ વાડો નથી, આ પક્ષ નથી, આ જુદો પંથ નથી, એ વસ્તુનો સ્વભાવ છે. આહાહા...! એથી એમ કહ્યું ને? મારો ભાવ પંચમગતિની પ્રાપ્તિનો ભાવ, પંચમભાવની ભાવના. ‘ભાવનારૂપે પરિણમેલો જે હું તેના સહજ સમ્યગ્દર્શનવિષયે (અર્થાત્ મારા સહજ સમ્યગ્દર્શનમાં) તે (આત્મા) છે;...’ આમાં પંથ ક્યાં આવ્યો? આમાં તો વસ્તુ આવી. આહાહા...!

વીતરાગ જિનેશ્વરદેવ ત્રિલોકનાથે આ કહ્યું, પ્રભુ! ઠીક લાગે, ન લાગે. બીજાને એકાંત

લાગે કે આ વ્રત અને નિયમ અને આ બધું કરવું નથી. તો ઠીક આ શોધી કાઢ્યું. હવે એમ પણ બોલે. ‘યશપાલજી!’ આ વ્રત, તપ બાપા! તે એવા કર્યા હતા. યુવાન અવસ્થામાં એવી આકરી ક્રિયા હતી. બહુ આકરી ક્રિયા. આહાહા...! બે-બે દિવસ સુધી પાણીનું બિંદુ ન મળે. નિર્દોષ. એવા દિવસો ગાળેલા. પાણી વિના એકલી છાશથી ચલાવેલું. એ વખતે એ ક્રિયામાં માન્યું હતું. એવી ક્રિયા સખત હતી. પણ એ બધી શુભભાવની ક્રિયા છે. એ કોઈ ધર્મ-બર્મ નથી. આહાહા...! અમે વહોરવા જઈએ, શેઠિયાની વહુઓ ધૂજે. ધૂજે. ... શકે નહિ. ૩૦-૩૫ વર્ષની ઉંમર, વહોરવા જઈએ અને નિર્દોષ આમ જોઈએ. જરા પણ પાણીનો કળશો નીચે પડ્યો હોય, અડેલું પાણી અંદર ફક્ત. બાઈ વહોરવા ઊઠે અને જો એને સાડલો અડી જાય, બસ ઘર બંધ. એના ઘરેથી આહાર-પાણી લઈએ નહિ. એવા કેટલા વર્ષ કાઢ્યા છે. એ તો એ વખતે. બાપુ! એ બધી ક્રિયા કષ્ટો એ કાંઈ મૂળવાત ધર્મ નથી. આહાહા...!

આ તો કહે છે, કે ‘(અર્થાત્ મારા સહજ સમ્યગ્દર્શનમાં)...’ ‘પૂજિત પરમ પંચમગતિની પ્રાપ્તિના હેતુભૂત...’ આહાહા...! એવા ‘પંચમભાવની ભાવના...’ એ હેતુ. આહાહા...! એ ‘ભાવનારૂપે પરિણમેલો જે હું તેના સહજ સમ્યગ્દર્શનવિષયે...’ મારો પ્રભુ છે. આત્મામાં, મારા સમ્યગ્દર્શનમાં છે. સમ્યગ્દર્શનમાં કોઈ દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર કે ભેદ છે નહિ. આહાહા...! બે બોલ થયા. સમ્યગ્જ્ઞાન, સમ્યગ્દર્શન. હવે ચારિત્ર. ચારિત્રમાં આત્મા છે. ચારિત્ર એને કહીએ, પ્રભુ! પંચમહાવ્રતના પરિણામ અને સમિતિ, ગુપ્તિ જોઈને ચાલવું એ કોઈ ચારિત્ર નથી. આહાહા...! જોઈને ચાલવું, વિચારીને બોલવું, અશુભને રોકીને શુભ કરવા એ કોઈ ચારિત્ર નથી. આહાહા...! ચારિત્ર તો ચરવું. તિર્યચ હોય એ કાંઈ ચરે તે વસ્તુ ચરે કે વસ્તુ વિના ચરે? ઢેફા ખાય? લીલોતરી આમ જામી ગઈ હોય એને તિર્યચ ખાય-ચરે. એમ ચારિત્ર એટલે અંદર જામી ગયેલો આનંદનો નાથ, પ્રભુ! અતીન્દ્રિય આનંદનું દળ છે તેને અનુભવે, તેનો સ્વાદ લે, તેને ખાય, તેને અનુભવે, એનું નામ ચારિત્ર છે. ‘કાંતિભાઈ’! આવી વાતું છે. આહાહા...! પણ એ બધી નિશ્ચયની વાત છે. પણ એના સાધન તરીકે વ્યવહાર જોઈએ ને? એમ કહે. વ્યવહાર હોય છે, પણ સાધન તરીકે નહિ, જાણવા તરીકે છે.

જ્યાં સુધી પૂર્ણ વીતરાગતા ન થાય, ત્યાં સુધી જ્ઞાનીને પણ વ્યવહાર આવે, રાગ આવે, પણ એ જાણે કે બંધનું કારણ છે. રાગ છે એ બંધનું કારણ છે પણ નબળાઈને લઈને આવ્યા વિના રહે નહિ. આવે માટે આદરણીય છે એમ નથી. આવે માટે આદરણીય છે અને હિતકર છે. જ્ઞાનીને પણ આવે માટે હિતકર છે એમ નહિ. આહાહા...! આવો માર્ગ જરી આકરો. હવે ચારિત્ર. ચારિત્રમાં ‘સાક્ષાત્ નિર્વાણપ્રાપ્તિ...’નું કારણ. જોયું? ઓલું સમ્યગ્જ્ઞાન, સમ્યગ્દર્શનમાં મુક્તિની સાક્ષાત્ પ્રાપ્તિ નહોતી. આહાહા...! સમ્યગ્દર્શન અને જ્ઞાન સહિત જે ચારિત્ર છે એ ‘સાક્ષાત્ નિર્વાણપ્રાપ્તિના ઉપાયભૂત,...’ આહાહા...! ત્રણેમાં ફેરફારવાળી ભાષા છે. ‘સાક્ષાત્ નિર્વાણપ્રાપ્તિના ઉપાયભૂત,...’ એકલું સમ્યગ્દર્શન અને જ્ઞાન

એ કાંઈ સાક્ષાત્ મોક્ષનું કારણ નથી. અંદર સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાનપૂર્વક, અંદરમાં આનંદની રમણતામાં ઝમવટ જામી જાય, અતીન્દ્રિય આનંદમાં જામી જાય, દળ જામી જાય... આહાહા..! જેમ શિયાળામાં ઘી જામી જાય એમ આત્મા રાગ વિનાનો સ્થિરપણે જ્ઞાનમાં જામી જાય. આહાહા..! એ સાક્ષાત્ મુક્તિનું કારણ ચારિત્ર છે. પણ ચારિત્રની વ્યાખ્યા આકરી બહુ, બાપા! આહાહા..!

આ નગ્નપણું લીધું, લુગડા ફેરવ્યા, પંચમહાવ્રતના નામ ધરાવ્યા. એટલે ચારિત્ર છે, બાપુ! એમ નથી. ભાઈ! આ કોઈ વ્યક્તિના દોષની વાત નથી, પ્રભુ! આ વસ્તુનું સ્વરૂપ આવું છે. આહાહા..! વિરુદ્ધ હોય એને પણ ટળીને પ્રભુ! તારું કલ્યાણ થાવ. વિરુદ્ધભાવમાં ન રહો. વિરુદ્ધભાવમાં તો પ્રભુ! ભવિષ્યમાં કાળ લાવવો પડશે. આકરો પડશે, પ્રભુ! આહાહા..! ધર્મીની ભાવના એ ન હોય. ધર્મીની ભાવના તો બધા આત્માઓ નિર્વાણપદને પામો, કેવળપામો, ... પામો. અરે..રે...! આવા દુઃખના દરિયામાં પડ્યા. એ દુઃખના દરિયામાં રહેવું, બાપા! ઠીક નથી પ્રભુ! કહે છે. આહાહા..! મને તો ઠીક નહિ પણ બીજાને માટે પણ મને ઠીક નહિ એમ કહે છે. આહાહા..! બધા ભગવાન છે. એ દુઃખ પામે. નરક અને નિગોદના દુઃખો, બાપા! સાંભળ્યા આકરા પડે એવું... આહાહા..! અક્ષરનો અનંતમો ભાગ નિગોદને ઉઘાડો રહી ગયો. કેટલો હીણો થઈ ગયો. કેટલી દુઃખની દશા? એ દશા જેટલી હીણી થઈ ગઈ એટલું દુઃખ. ઓહો..! સંયોગ તરીકે નારકીનું દુઃખ કહેવાય છે. અંદરની હીણીદશાનું દુઃખ નિગોદનું છે. આહાહા..! દ્રવ્ય તરીકે નિગોદનો જીવ પણ પરમેશ્વર છે હોં. પણ પર્યાયમાં હીણીદશા એવી થઈ, કે બીજા જીવો એને જીવ છે એમ કબુલવા (તૈયાર ન થાય) આહાહા..!

એક વચન એવું છે. પ્રભુ! એમ કેટલા નિગોદમાં ગયા કેમ? કે એણે આ આત્માના તત્ત્વના અસ્તિત્વને ઊડાવી દીધેલું. એ નહિ. બધું રાગથી થાય, આથી થાય, આ થાય. એવું છતી ચીજને ઊડાવી અને જેમાં જન્મ્યો એને આ આત્મા જ છે એ અન્યોને આત્મા છે એ કબુલ કરવું પણ કઠણ પડે એવી સ્થિતિમાં ગયો, પ્રભુ! આહાહા..! આત્માને તે આળ આપ્યા હતા, પ્રભુ! આહાહા..! એ આળ અભ્યાખ્યાનના ફળમાં એની દશા હીણી થઈ ગઈ. બાપુ! હીણી ભાષા ભલે તમને લાગે, પણ એમાં અનંતું દુઃખ છે. પર્યાયમાં અનંત આનંદ હણાઈ ગયો. પર્યાયમાં હોં. દ્રવ્ય તો અનંત આનંદરૂપ જ છે. એ વખતે પણ. પણ પર્યાયમાં અનંત આનંદ હણાઈ ગયો એ દુઃખનું શું કહીએ? આહાહા..!

એથી કહે છે, કે 'સાક્ષાત્ નિર્વાણપ્રાપ્તિના ઉપાયભૂત, નિજ સ્વરૂપમાં અવિચળ સ્થિતિ...' નિજસ્વરૂપમાં અવિચળ સ્થિતિ... આહાહા..! ત્રણેની ભિન્ન-ભિન્ન વ્યાખ્યા કરી. સમ્યગ્જ્ઞાન, સમ્યગ્દર્શન, આ ચારિત્ર આ. 'નિજ સ્વરૂપમાં અવિચળ સ્થિતિરૂપ...' આનંદનો નાથ, પ્રભુ! અતીન્દ્રિય આનંદથી ભરેલો, પ્રભુ! ઠસોઠસ ભર્યો છે. એમાં અવિચળરૂપ-ચળે નહિ એ રીતે સ્થિતિરૂપ અંદર 'સહજપરમચારિત્રપરિણતિવાળો...' સ્વભાવિક ચારિત્રપરિણતિવાળો... આહાહા..! આ ચારિત્ર છે. અરે..! ભાઈ! ચારિત્રની વ્યાખ્યા, બાપુ! આકરું બાપા. કોઈ વ્યક્તિનું કાંઈ

આમાં નહિ. વસ્તુની સ્થિતિ આવી છે, ભાઈ! એણે દરકાર કરી નથી. નાની-નાની ઉંમરના બાળકોની પણ સ્થિતિ પૂરી થઈ જાય તો ચાલ્યા જાય છે. હાર્ટફેઈલ થઈ જાય તો ચાલ્યા જાય છે. આહાહા..!

હમણા જ વાત કરીને ‘રામજીભાઈ’એ. ક્યાંક એ માણસ સાંજે દુકાન બંધ કરતા હશે. એમાં ડાકુ આવ્યા. ખૂબ માર્યો. મારીને માલ લઈ ગયા. આહાહા..! આ સ્થિતિ છે. ક્યા ગામમાં? ‘રામજીભાઈ’! ‘આફ્રિકા’માં. સાંજના દુકાન બંધ કરતો હશે, એમાં ડાકુ આવ્યા. માર્યો અને મારીને માલ-બાલ લઈ ગયા. આહાહા..! આ સ્થિતિ ઊભી થાય. હોસ્પિટલમાં લઈ ગયા. મૂંઢમાર પડે, હાડકા કળે... આહાહા..! દાસને એણે પૂછ્યું હતું વળતા કેમ છે? શું રહે છે? કીધું. અહીંયાં દુઃખ થાય છે. દુઃખનો પિંડલો આખો આત્મા પડ્યો છે. શરીર, એમાં આત્મા રહ્યો છે. દુઃખના પિંડમાં પ્રભુ આનંદનો નાથ કલંકપણે રહ્યો છે. આહાહા..! ભવ કરવો એ કલંક છે પ્રભુ એમ કહે છે. પ્રભુ! તને ભવ ન હોય. ભવના ભાવ ન હોય. પ્રભુ! એ કલંક છે. ત્રણલોકનો નાથ વીતરાગસ્વરૂપ જુઓને... આહાહા..!

‘નિજ સ્વરૂપમાં અવિચળસ્થિતિરૂપ...’ આહાહા..! સ્વભાવિક ‘પરમચારિત્રપરિણતિવાળો...’ હું પોતે એમ કહે છે. મુનિ પોતે. આહાહા..! ‘પદ્મપ્રભમલધારિદેવ’. એવું ‘પરમચારિત્રપરિણતિવાળો જે હું...’ આહાહા..! પંચમઆરામાં પણ આ છે કે નહિ? આ તો ૮૦૦ વર્ષ પહેલાની વાત છે. અત્યારે એમ કહે છે કે સાધુને અત્યારે શુભજોગ જ હોય. પ્રભુ! એમ રહેવા દે. શુભજોગ એમ કહે કે આગળ વધી શકતા નથી. શુભજોગ, ધર્મ બર્મ તો બીજી ચીજ છે એમ કબુલ કરીને પ્રભુ! દોષ અને અદોષ કબુલ કર. એમ બચાવ કર્યે આ કાંઈ આત્મામાં લાભ નહિ થાય. આહાહા..! અરે...! જીવે પણ અનાદિથી એમ જ કર્યું છે. પોતાનું ટાણું આવે તો પોતાના દોષનો બચાવ કરી એ રીતે બહારમાંથી છૂટ્યો છે. અંદરમાંથી તો દોષમાંથી ક્યાં છૂટે? આહાહા..! પંચ ભેગા થયા હોય અને દોષ કર્યો હોય એણે કબુલ કરવું પડે. આહાહા..! નાના હું એમાં નહોતો. મારું નામ નથી. એ તો બીજા છોકરા કરતા હશે એનું હશે. આહાહા..! એવા દોષથી છૂટો થયો પણ અંદરના દોષથી છૂટો ન થયો.

અહીં કહે છે, હું તો ‘સહજ પરમચારિત્રપરિણતિવાળો...’ પરિણતિવાળો ‘જે હું...’ આહાહા..! ભાષા જુઓ! પાઠ એવો છે ને? ‘આદા ચુ મજ્ઞ ગાણે’ એ ‘સમયસાર’ની ગાથા છે. ‘સમયસાર’ની આ ગાથા બંધઅધિકારમાં છે. તેવો જે ‘સહજપરમચારિત્રપરિણતિવાળો જે હું...’ તે ‘સાક્ષાત્ નિર્વાણપ્રાપ્તિના ઉપાયભૂત, નિજસ્વરૂપમાં અવિચળ સ્થિતિરૂપ...’ આહાહા..! ‘સહજ પરમચારિત્રપરિણતિવાળો જે હું તેના (અર્થાત્ મારા) સહજ ચારિત્રમાં પણ તે પરમાત્મા સદા...’ એ સ્વભાવિક ચારિત્રમાં પણ પરમાત્મા સદા ‘સંનિહિત (-નિકટ)...’ વર્તે છે. મારા ચારિત્રમાં પ્રભુ નિકટ વર્તે છે. આહાહા..! મારા ચારિત્રમાં પંચમહાવ્રતના પરિણામ અને વિકલ્પ એ મારામાં વર્તતા નથી. આહાહા..! એનાથી તો હું દૂર વર્તું છું. આહાહા..!

સાંભળીને એણે પહેલું જ્ઞાન તો કરવું પડશે ને? આહાહા..!

અહીં બિચારી એક બાઈ છે. એનું આખું શરીર અગ્નિથી બળે છે. ‘લલિતા ભાવસાર’ આખું શરીર આમ કેટલાય વર્ષથી રોગ છે. આખું શરીર બળે છે અંદર. આહાહા..! ‘લાલચંદભાઈ’ નહિ અહીંયાં? .. ઓલા. આપણા ‘રખિયાલ’વાળા ‘નેમચંદભાઈ’. આમ કરતા હતા. અહીં કાંઈક અંદર થાતું હશે. અંદર પરમાણુ છે તે એવા સબકા મારે. અહીં. આહાહા..! આ ‘હીરાલાલ’ આવે છે ને? ‘હીરાભાઈ શેઠ’. છોકરો બેસે છે. નહોતા બેસતા? ઘણા પૈસાવાળા છે. ૫૦-૬૦-૭૦ લાખ છે. પણ છોકરાને પરણાવા ગયો અને ચડવા ગયો ત્યાં પડી ગયો. આટલો હાથ કપાઈ ગયો. કટકા થઈ ગયા. આટલો હાથ ખલાસ થઈ ગયો. અહીં બેસે છે. ક્યારેક આવે છે. પણ માણસ એવો જ્યાં કટકા થયા, જુદું પડી ગયું. જ્ઞાયક. હું જ્ઞાયક છું. એમ પડકાર માર્યો હતો. મારું કપાય છે એ નહિ. ‘ઝવેરચંદભાઈ’ બેસે છે ત્યાં સાથે બેસે છે. ‘હીરાભાઈ’! આહાહા..! પૈસાવાળા છે. ૫૦-૬૦ લાખ. ઘણા ઉદાર પણ છે. લાખો રૂપિયા આપે છે. લાખો રૂપિયા પુસ્તકોમાં (આપે છે) આહાહા..! પણ કપાણુ તો મળવા ઘણા આવે. મોટો માણસ છે. એને આબરૂ મોટી અને શાંત માણસ. મળવા આવે છે એમાં વાત વખત ગયો અને પછી ... શરૂ થઈ ગઈ. એને એમ કે પડ્યો. આટલું બધું કપાઈ ગયું. જીવતા હાથ કપાઈ ગયો. આહાહા..! આવું અનંત-અનંતવાર થયું છે. એકવાર નથી થયું કાંઈ. એની વાત નથી. આહાહા..! આવું અનંતવાર થયું, બાપુ! છતી વાતને ભૂલી ગયો.

આ છતો ભગવાન ત્રણલોકનો નાથ! જેની રમણતામાં સાક્ષાત્ મુક્તિની પ્રાપ્તિ, એવું જે ચારિત્ર, તેમાં ‘પરમાત્મા સદા...’ પરમાત્મા એટલે જોયું? અહીંયાં પરમાત્મા લીધું. પરિ-આત્મા. આ આત્મા પરમાત્મા લીધો. આહાહા..! ‘સદા સંનિહિત (-નિકટ)...’ વર્તે છે. મારા ચારિત્રમાં તો આત્મા નિકટ વર્તે છે. પંચમહાવ્રતના પરિણામ અને સમિતિ-ગુપ્તિ એ તો બધા બંધના કારણ છે. આહાહા..! આવું કરીને એકાંત માને પછી બાપા! આગળ ચાલી ન શકે. એમ કહે એકાંત છે, બાપુ! બીજો વ્યવહાર હોય છે. આવું નિશ્ચય ભાન હોય એને જ્યાં સુધી વીતરાગ ન થાય ત્યાં સુધી ભક્તિના પરિણામ આવે, મહાવ્રતના આવે, સમિતિ-ગુપ્તિના આવે, દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રની વંદન-ભક્તિનું બહુમાન આવે, પણ જાણે કે આ હેય છે. છાંડવાયોગ્ય છે, દુઃખરૂપ છે. મારી નબળાઈને લઈને આવ્યા વિના રહેતા નથી. છતાં એ દુઃખરૂપ છે. મોક્ષનું કારણ નથી. આહાહા..! સાક્ષાત્ નિર્વાણની પ્રાપ્તિનું કારણ તો આ ચારિત્ર છે. એ આવું ચારિત્ર. આહાહા..! સમજાય છે? પ્રભુ! સમજાય એવી સાદિ ભાષા આવે છે. આહાહા..!

‘પરમાત્મા...’ આમાં પરમાત્મા લીધું. ચારિત્ર થયું ને? જ્ઞાન-દર્શનમાં તો હીણી દશા હતી. અને ચારિત્રમાં દશા ઊંચી થઈ ગઈ. અંતરમાં રમતા-રમતા આનંદની રમત... આહાહા..!

પરમાત્મા... પરમાત્મા... હું તો થયો. અને મારી ચારિત્રની પર્યાયમાં પરમાત્મા નિકટ વર્તે છે. આહાહા...! ‘પરમાત્મા સદા...’ પાછું. એમ નહિ કે કોઈ વખતે આમ અને કોઈ વખતે મહાવ્રતના પરિણામ અને વહોરવા જાવ ત્યારે ભગવાન દૂર થઈ જાય છે. એમ નહિ. મારી ચારિત્રદશામાં તો નિરંતર સદા પરમાત્મા જ વર્તે છે. આહાહા...! છતી ચીજ અંદર પડી છે. સત્ છે... સત્ છે... અસ્તિ છે, સત્તાવાળી ચીજ છે. અને જે ચીજ છે તે સ્વભાવ વિનાની હોય નહિ, અને જેનો સ્વભાવ છે તે મર્યાદિત હોય નહિ. અમર્યાદિત સ્વભાવ અનંતજ્ઞાન-દર્શન-આનંદ એમાં ભર્યો છે, ભગવાન! આહાહા...! એવા ‘પરમાત્મા સદા સંનિહિત (-નિકટ) છે;...’ આહાહા...! મારા ચારિત્રમાં પણ તે પરમાત્મા ‘તે પરમાત્મા સદા સંનિહિત (-નિકટ) છે;...’ આહાહા...! ગજબ છે ને?

‘નિયમસાર’. ‘સમયસાર’ની વાત કરે પણ આ ‘નિયમસાર’માં આ છે. કેટલીક વાત તો ‘સમયસાર’થી પણ વધી જાય એટલી વાત આમાં છે. કારણ કે આચાર્ય પોતે કહે મારા માટે મેં તો બનાવ્યું છે. આહાહા...! વિશેષ બીજું હવે. પ્રત્યાખ્યાન. હવે પ્રત્યાખ્યાન. ચોથો બોલ. ‘દંસણે ચરિત્તે ય આદા પચ્ચક્ખાણે’ છે ને? ચોથો બોલ છે. પ્રત્યાખ્યાનમાં કોણ છે? કે આ પ્રત્યાખ્યાન કર્યું, લ્યો આ ત્યાગ કર્યો. વિકલ્પ છે એ પ્રત્યાખ્યાન છે? પ્રત્યાખ્યાનનો તો આ અધિકાર છે. આ નિશ્ચયપ્રત્યાખ્યાનનો અધિકાર છે.

‘ભેદવિજ્ઞાની...’ પ્રત્યાખ્યાનની એનાથી શરૂઆત કરી. રાગના વિકલ્પથી પણ ભિન્ન એવો મારો પ્રભુ, એવો જે હું ‘ભેદવિજ્ઞાની, પરદ્રવ્યથી પરાહ્મુખ...’ વિકલ્પથી અને પરસંયોગથી પરાહ્મુખ. આહાહા...! ‘અને પંચેન્દ્રિયના ફેલાવ રહિત દેહમાત્રપરિગ્રહવાળો...’ આ મુનિની દશા. ભાવ પણ એવા જ હોય અને દ્રવ્યે પણ દેહમાત્ર જ હોય. મુનિને વસ્ત્ર, પાત્ર હોઈ શકે નહિ. આહાહા...! વસ્ત્ર-પાત્ર જ્યાં સુધી છે ત્યાં સુધી મુનિપણું છે નહિ. આહાહા...! અંતરથી જ્યાં ચારિત્ર થયું તેને આવો વિકલ્પ હોય જ નહિ. એવો સ્વભાવ છે. આહાહા...! ‘પંચેન્દ્રિયના ફેલાવ રહિત દેહમાત્રપરિગ્રહવાળો...’ છે. એક નગ્ન તો શરીર છે બાકી બીજું બધું છોડી દીધું. આહાહા...! વસ્ત્ર નહિ, પાત્ર નહિ. આહાહા...! એ લેખન, લખવું, તાડપત્ર એ કોઈ ચીજ મારી નથી. આહાહા...! એ કાંઈ મારી ચીજ નથી.

‘દેહમાત્રપરિગ્રહવાળો...’ જોયું? મુનિને છે. જંગલમાં વસે, તાડપત્ર ઉપર લાખે. ત્યાં તાડપત્ર બહુ છે ને? ‘સુરત’ની પાસે કયું ગામ ઓલું? ‘અંકલેશ્વર’ નહિ. ‘સજોત-સજોત’. ‘સજોત’ છે ને? ‘ભરૂચ’ની પાસે. જૂનું બે હજાર વર્ષ જૂની પ્રતિમા છે. અમે ત્યાં ગયા છીએ. બે વાર જઈ આવ્યા. ત્યાં બે વાર જઈ આવ્યા છીએ. જેટલા નજીક હોય એટલામાં તો બધે જઈ આવ્યા છીએ. બે હજાર વર્ષ પહેલાની જૂની પ્રતિમા છે. નીચે. શું કહેવાય? ભોંયરામાં. નીચે ભોંયરા જેવું છે. બે હજાર વર્ષ જૂની દિગંબર મૂર્તિ-પ્રતિમા છે. આહાહા...!

કહે છે, કે ‘દેહમાત્રપરિગ્રહવાળો જે હું...’ મુનિ કહે છે... આહાહા...! ‘દેહમાત્રપરિગ્રહવાળો

જે હું..’ દેહ તો છૂટતો નથી. દેહની મમતા છૂટે છે પણ દેહ છૂટતો નથી. આહાહા..! દેહ તો એની સ્થિતિપ્રમાણે છૂટશે. તેથી એમ કહે છે, કે દેહમાત્રપરિગ્રહ તો છે. આહાહા..! એ ‘દેહમાત્રપરિગ્રહવાળો...’ એમ કહીને મુનિપણની દશાનું વર્ણન પણ કર્યું. મુનિ હોય એને વસ્ત્ર અને પાત્ર પણ હોય, તો એ મુનિ નથી. ‘કુંદકુંદાર્ય’ સૂત્રપાહુડમાં એમ કહે છે, વસ્ત્રનો એક ધાગો રાખીને મુનિપણું માને, મનાવે તો નિગોદમાં જશે. આહાહા..! વસ્તુસ્થિતિ આવી છે. એવો પાઠ છે. સૂત્રપાહુડની ૧૬મી ગાથામાં નિગોદમાં જશે એવો પાઠ છે. સુતરનો ધાગો રાખીને... આહાહા..! મોટરું સાથે રાખીને, ઘાસ રાખીને... આહાહા..! સૂત્રપાહુડમાં છે. ‘કુંદકુંદાર્ય’નું છે. કાળલબ્ધિ પણ ‘કુંદકુંદાર્ય’નું છે. ‘અષ્ટપાહુડ’માં કાળલબ્ધિ. ઓલો કહે કાળલબ્ધિ નથી. એ વળી એવું નીકળ્યું. જેને જેમ ગમે તેમ. સમાજને કાંઈ ખબર નથી. જે વાત સામે કહે એ જય નારાયણ. આહાહા..!

કહે છે, કે હું જે ‘દેહમાત્રપરિગ્રહવાળો...’ અને ભેદવિજ્ઞાની. અંદર રાગથી ભિન્ન પડેલો ‘પરદ્રવ્યથી પરાહ્મુખ...’ છું. પરદ્રવ્યથી તો પરાહ્મુખ છું. સ્વદ્રવ્યથી સન્મુખ છું. આહાહા..! ‘તેના નિશ્ચયપ્રત્યાખ્યાનમાં—’ તેના સાચા પ્રત્યાખ્યાનમાં. નિશ્ચયપ્રત્યાખ્યાનમાં... આહાહા..! સાચું પ્રત્યાખ્યાન જે છે એ મારામાં કહે છે. એમાં શુભ-અશુભભાવ પણ નથી, પુણ્ય-પાપના પરમાણુ પણ નથી, સુખ-દુઃખની કલ્પના પણ નથી, છ બોલ પણ નથી. મારા પ્રત્યાખ્યાનમાં મને શુભ-અશુભભાવ નથી, પુણ્ય-પાપ નથી અને સુખ-દુઃખ નથી.

‘એ છના સકળ સંન્યાસસ્વરૂપ છે.’ પ્રત્યાખ્યાનમાં છના ત્યાગસ્વરૂપ છે. આહાહા..! શુભ-અશુભભાવ પણ પ્રત્યાખ્યાનમાં આવતો નથી. આવી વાત છે. છ જોડલું કીધું ને? ‘શુભ, અશુભ, પુણ્ય, પાપ, સુખ, દુઃખ એ છના સકળ સંન્યાસસ્વરૂપ...’ છનો બિલકુલ ત્યાગ. ‘(અર્થાત્ એ છ વસ્તુઓના સંપૂર્ણ ત્યાગસ્વરૂપ છે) તેમાં—તે આત્મા સદા...’ એવું જે મારું પ્રત્યાખ્યાન.. આહાહા..! મુનિરાજ કહે છે, એવું જે મારું પ્રત્યાખ્યાન—પચ્ચખાણ, તેમાં ‘છ વસ્તુઓના સંપૂર્ણ ત્યાગસ્વરૂપ છે...’ એમ. છમાં સંપૂર્ણ ત્યાગસ્વરૂપ. જરીએ શુભરાગ પ્રત્યાખ્યાનમાં છે એમ નહિ. નિશ્ચયપ્રત્યાખ્યાનમાં, સાચા પ્રત્યાખ્યાનમાં જરીએ શુભરાગ છે નહિ. શુભરાગ એ પ્રત્યાખ્યાન છે જ નહિ. આહાહા..!

‘તેમાં—તે આત્મા સદા આસન્ન (—નિકટ) રહેલો છે;...’ છના ત્યાગમાં, નિત્ય પ્રત્યાખ્યાનમાં ‘તેમાં—તે આત્મા સદા આસન્ન (—નિકટ) રહેલો છે;...’ એ પ્રત્યાખ્યાનમાં આત્મા જ નિકટ છે. પ્રત્યાખ્યાનમાં કોઈ શુભરાગની મંદતા અને બહારની ક્રિયાકાંડની દશા અને એ પ્રત્યાખ્યાનમાં જોડે છે, એ પ્રત્યાખ્યાન નથી. આહાહા..! છે ને? એમાં છે ને? ‘સદા આસન્ન (—નિકટ) રહેલો છે;...’ આહાહા..! અને ‘સહજ વૈરાગ્યરૂપી મહેલના શિખરનો શિખામણિ,...’ સહજ—સ્વભાવિક ‘વૈરાગ્યરૂપી મહેલ...’ આ મહેલ એટલે મકાન. એના શિખર, એનો શિખામણિ. વૈરાગ્યનું જોર છે કહે છે. મુનિરાજને વૈરાગ્ય... વૈરાગ્ય... ઉદાસ.. ઉદાસ...

ઉદાસ... ચાલતા સિદ્ધ છે. આહાહા...! સંત, દિગંબરસંત, મુનિવર, ચાલતા સંત છે. એને મુનિવર કહીએ. આહાહા...!

એ ‘સહજ વૈરાગ્યરૂપી મહેલના શિખરનો શિખામણિ, સ્વરૂપગુપ્ત...’ સ્વરૂપગુપ્ત. સ્વરૂપમાં ગુપ્ત. ‘અને પાપરૂપી અટવીને બાળવા માટે...’ પાપરૂપી અટવી એટલે જંગલ, એને ‘બાળવા માટે પાવક સમાન...’ અગ્નિ સમાન ‘જે હું...’ આહાહા...! ‘તેના શુભાશુભસંવરમાં...’ તે શુભ-અશુભ સંવરમાં ‘(તે પરમાત્મા છે),...’ શુભ અને અશુભનો ત્યાગ છે, એમાં સંવર છે, એમાં પરમાત્મા છે. શુભભાવ તે સંવર છે એમ નહિ. આહાહા...! શુભ અને અશુભભાવ બેના ત્યાગરૂપ, એવો જે પરમાત્મા, આત્મા, એમાં સંવર છે. છે ને? ‘શુભાશુભસંવરમાં (તે પરમાત્મા છે),...’ શુભાશુભ રોકવામાં, અટકવામાં પરમાત્મા છે. એ સંવરમાં પરમાત્મા છે. પણ સંવર કયો? કે આ સંવર. આમ લઈને બેસે અને પાંચ પરચખાણ કરો, દુકાન-બુકાનનું કામ થોડું કરીને પછી સવારમાં આવે. આખો દિ’ પોષા કરે. ‘જામનગર’માં બહુ કરે. ‘જામનગર’ જોયું છે ને. એય...! આઠમના પોષા કરે ને? પાખીના. આહાહા...!

એ ‘શુભાશુભસંવરમાં (તે પરમાત્મા છે),...’ આહાહા...! એ આત્મા છે. ‘તથા અશુભોપયોગથી પરાઙ્મુખ,...’ અશુભ પાપના પરિણામથી તો પરાઙ્મુખ છું, વિરુદ્ધ છું. ‘શુભોપયોગ પ્રત્યે પણ ઉદાસીનવાળો...’ શુભોપયોગ જે દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિના પરિણામ છે, તેનાથી પણ ઉદાસીનવાળો છું. કારણ કે એ કાંઈ મારી ચીજ નથી. આહાહા...! ‘અને સાક્ષાત્ શુદ્ધોપયોગની સંમુખ...’ શુભ-અશુભ પરિણામ રહિત, સાક્ષાત્ શુદ્ધોપયોગ. ૮૦૦ વર્ષ પહેલા પંચમઆરાનો મુનિ એમ કહે છે. આહાહા...! મુનિવરની એવી દશા હોય છે. એ પોતે કહે છે શુભ-અશુભરહિત ‘શુદ્ધોપયોગની સંમુખ જે હું—’ હું તો શુદ્ધોપયોગની સંમુખ છું. મારો પ્રભુ શુદ્ધ છે તેની સંમુખ મારો ઉપયોગ છે. પુણ્યપાપની તો ઉપેક્ષા છે. આહાહા...!

‘પરમાગમરૂપી પુષ્પરસ જેના મુખમાંથી ઝરે છે...’ પોતે મુનિ કહે છે કે આ જે બધું નીકળે છે એ પરમાગમ છે. મારા મુખમાંથી જે નીકળે છે એ પરમાગમનો રસ ઝરે છે. આહાહા...! વીતરાગની વાણી છે એમ કહેવું છે. મારા ઘરનું કાંઈ નથી. બધી પરમાગમની વાણી છે. એ તો પહેલા પણ કહી ગયા છે. આની ટીકા કરનાર હું તે કોણ? ગણધરથી માંડીને મુનિઓ અને આચાર્યની પરંપરાથી આ ટીકા ચાલી આવી છે. આહાહા...! એ ‘પરમાગમરૂપી પુષ્પરસ જેના મુખમાંથી ઝરે છે એવો પદ્મપ્રભ-તેના શુદ્ધોપયોગમાં...’ યોગમાં છેલ્લો છે ને? સંવર અને જોગે. જોગ એટલે અહીં શુદ્ધોપયોગ લીધો. જોગ એટલે મન-વચન-કાયાના જોગ નહિ. જોગ એટલે અંતર વ્યાપાર શુદ્ધોપયોગ.

‘તેના શુદ્ધોપયોગમાં પણ તે પરમાત્મા રહેલો છે...’ આહાહા...! પોતે પોતાની વાત કરે છે. જોયું! ‘શુદ્ધોપયોગની સંમુખ જે હું—પરમાગમરૂપી પુષ્પરસ જેના મુખમાંથી ઝરે છે

એવો પદ્મપ્રભ-તેના શુદ્ધોપયોગમાં પણ તે પરમાત્મા રહેલો છે કારણ કે તે (પરમાત્મા) સનાતન સ્વભાવવાળો છે.' એ વસ્તુ સનાતન સ્વભાવ, અનાદિ-અનંત સ્વભાવવાળો છે. તેની સન્મુખ મારી દષ્ટિ છે. તેની સન્મુખમાં હું સ્થિર છું. એ મારો શુદ્ધોપયોગ છે. એ શુદ્ધોપયોગ તે સંવર છે. શુભોપયોગ તે સંવર છે નહિ. (શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)